

Anmälningar om kränkande behandling

En sammanställande analys av anmälningar från
förskola och grundskola vårterminen 2022

2022-09-04

Pia Hasselrot
Juridik och utredning

tyresö kommun

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
1 Beskrivning av ärendet	4
2 Huvudsakliga slutsatser	5
3 Kränkningar och anmälningar	6
4 Antal anmälningar	7
5 Förskolan	9
5.1 Förskolans likabehandlingsarbete.....	10
5.2 Rotviks förskola	11
6 Grundskolan	13
6.1 Variation mellan skolor.....	13
6.2 Anmälningar per stadium	14
6.3 Fysiska kränkningar vanligast.....	15
6.4 Skillnad mellan flickor och pojkar.....	16
6.5 Flest kränkningar på skolgården.....	17
6.6 Grundskolans likabehandlingsarbete	19
7 Barn- och utbildningsförvaltningens kommentar	21
7.1 Förskolan	21
7.2 Grundskolan.....	22
Bilaga 1. Begrepp och definitioner	23
Bilaga 2. Tillgänglighetsanpassning av diagram	24
Bilaga 3 Prövning av barnets bästa	28
Bilaga 4. E-tjänst för anmälan	29

1 Beskrivning av ärendet

I 6 kap. 10 § skollagen (2010:800) föreskrivs att lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev blivit utsatt för kränkande behandling är skyldig att anmäla det till rektor. Rektor ska i sin tur anmäla vidare till huvudmannen. Barn- och utbildningsförvaltningen har i uppdrag att två gånger per år sammanfatta och analysera anmälda kränkningar till huvudmannen från verksamheterna. Den här rapporten omfattar perioden 1 januari till 30 juni 2022.

Jämförelse görs över tid och vid större skillnad i data mellan terminerna redovisas detta. Att beakta är att fram till vårterminen 2020 var anmälningarna manuella. Från och med höstterminen 2020 är samtliga anmälningar digitala. Det digitala systemet ger ökade möjligheter till kvalitetssäkring och förbättrar möjligheten till analys. De manuella anmälningarna är inte alltid jämförbara med de digitala och flera har även varit ofullständiga.

Under åren 2020-2021 har verksamheterna påverkats av coronapandemin som har inneburit perioder av fjärrundervisning och distansundervisning i huvudsak för de äldre eleverna. Även de strängare kraven på att stanna hemma vid sjukdom har bidragit till att ett mindre antal barn, elever och medarbetare än vanligt har vistats i förskola, skola och på fritidshemmet.

2 Huvudsakliga slutsatser

Under vårterminen 2022 har huvudmannen fått in 1 070 anmälningar om kränkande behandling och trakasserier. Resultat ligger på en liknande nivå som vårterminen 2020. Under höstterminen 2020-2021 sjönk antalet anmälningar, delvis på grund av coronapandemins effekter. Av anmälningarna avser 92 procent grundskola samt särskola. Förskolan har ökat andelen anmälningar till åtta procent, jämfört med höstterminens tre procent.

Förskolan har rapporterat in 86 anmälningar för vårterminen 2022, vilket är fler än vad som anmäldes för hela 2021. Rotviks förskola står för nästan hälften av anmälningarna. Enbart tio av kommunens 24 kommunala förskolor har gjort minst en anmälan. I en majoritet av fallen handlar det om att barn kränkt ett annat barn.

Grundskolan inklusive särskolan har rapporterat 984 anmälningar under vårterminen 2022, jämfört med höstterminens 822 anmälningar. Alla grundskolor har skickat in anmälningar under vårterminen. Äldre elever är underrepresenterade i statistiken. En delförklaring kan vara att yngre elever är mer benägna att berätta för vuxna om kränkningar jämfört med äldre elever.¹ På skolan är fysiska kränkningar vanligast för pojkar medan verbala kränkningar dominerar bland flickor. Liksom tidigare år har få nätkränkningar rapporterats. Sannolikt finns en underrapportering vad gäller nätkränkningar, då studier visar att unga, främst flickor, är utsatta på nätet.² I 41 procent av anmälningarna har samma elev kränkts vid minst ett tidigare tillfälle. Majoriteten av anmälningar gäller en eller flera elever som kränker annan elev. Vanligast är att kränkningen sker på skolgården under skoltid.

I Tyresö finns en tydligt utvecklad organisation för likabehandlingsarbetet i förskolan och skolan, något som enligt forskning ger stor effekt på likabehandlingsarbetet.³ Kommunens samordnare ser en positiv utveckling och att likabehandlingsarbetet tydligt är implementerat i arbetslagen. Positiva exempel inom skola och förskola lyfts fram för kollegialt lärande.

Barn- och utbildningsförvaltningen stämmer kontinuerligt av förskolornas och grundskolornas arbete med kränkingsanmälningar och likabehandling på kvalitetsdialoger och dagnader.

¹ Friendsrapporten 2022 https://friends.se/uploads/2022/08/Friendsrapporten-2022_WEBB.pdf

² Friendsrapporten 2022 https://friends.se/uploads/2022/08/Friendsrapporten-2022_WEBB.pdf

³ Friendsrapporten 2021 https://friends.se/uploads/2021/08/Friendsrapporten_2021.pdf

3 Kränkningar och anmälningar

I 6 kap. 10 § skollagen (2010:800) föreskrivs att lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev blivit utsatt för kränkande behandling är skyldig att anmäla det till rektor. Rektor ska i sin tur anmäla vidare till huvudmannen.

Kränkande behandling är ett uppträdande som kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det kan till exempel vara nedsättande ord, ryktesspridning, förlöjliganden, utfrysning, hot eller slag och sparkar. Även elaka mejl eller kommentarer på internet eller via sms kan vara kränkande behandling.⁴

Skyldigheten att anmäla kränkande behandling inträffar så fort personalen får kännedom om att ett barn eller en elev upplevt sig vara kränkt. Ansvaret gäller även vid signaler om kränkningar genom personalens observationer eller genom information från vårdnadshavare och andra. Det krävs alltså inte att barnet eller eleven uttalat att hen har upplevt sig kränkt för att personal ska agera. Verksamheten ska inte värdera hur allvarlig en händelse är innan anmälan görs till huvudmannen. En kränkingsanmälan ska göras även vid misstanke om kränkning. Anmälan ska göras skyndsamt.

Anmälan görs oavsett vem som utsatt barnet eller eleven för kränkning. Det kan gälla kränkningar mellan barn eller mellan vuxen och barn. Ansvaret omfattar även det som händer på nätet och fritiden om det har samband med verksamheten.

Anmälningsplikten tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen.

Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de anmälda kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.⁵ Huvudmannen har delegerat till rektor att genomföra en utredning samt i förekommande fall vidta åtgärder vid signaler om kränkande behandling. Vidtagna åtgärder ska följas upp och utvärderas.⁶

Det saknas statistik om antal anmälningar om kränkande behandling på nationell eller regional nivå. Den nationella statistik som finns inom området mäter effekterna av skolans likabehandlingsarbete, som hur trygga eleverna är i skolan och om eleverna vet vem de ska anmäla kränkande behandling till.

⁴ Skollag (2010:800) samt skolverket.se

⁵ 6 kap. 10 § skollagen (2010:800)

⁶ Tyresö kommun (2019). Barn- och utbildningsnämndens delegationsordning. Dnr 2018/BUN 0113

4 Antal anmälningar

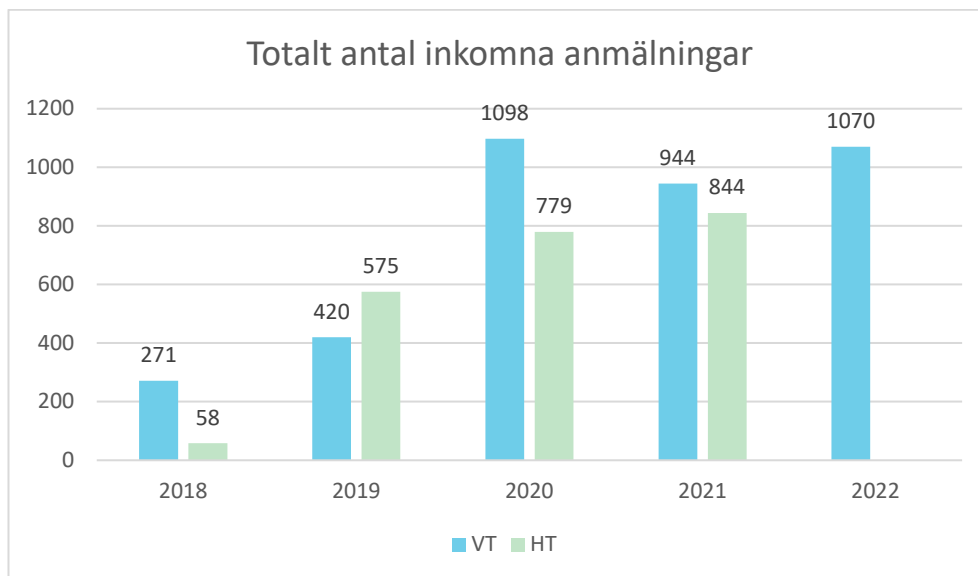
Statistiken över anmälda kränkningar omfattar alla händelser som verksamheterna anmält till huvudmannen. En separat anmälan skickas in för varje barn och elev som kränkts. En anmälan kan innehålla flera kränkningar, till exempel både fysisk och verbal kränkning. En anmälan kan även avse flera barn och vuxna som kränkt ett barn. En bilaga med en begrepp- och definitionslista finns i slutet av rapporten, se bilaga 1. Samtliga diagram och tabeller är tillgänglighetsanpassade, se bilaga 2.

Under vårterminen 2022 har huvudmannen fått in totalt 1 070 anmälningar om kränkande behandling och trakasserier, jämfört med höstterminens 844.⁷ Antalet anmälningar för vårterminen 2022 ligger på samma nivå som på vårterminen 2020, det vill säga den termin då coronapandemin startade. Grundskolan står för 92 procent av alla inkomna anmälningar. Förskolans andel av anmälningarna har ökat från tre procent höstterminen 2021 till åtta procent vårterminen 2022.

Sedan 2018 har antalet anmälningar ökat i takt med verksamheternas systematisering av likabehandlingsarbetet. Ett aktivt arbete med att synliggöra och diskutera likabehandlingsarbetet bedrivs ute på förskolor och skolor. Införandet av en e-tjänst för anmälan är troligen en annan bidragande faktor till ökningen.

Hösten 2020 minskade antalet inkomna anmälningar. Sannolikt är minskningen delvis en följd av coronapandemin som har inneburit perioder av fjärrundervisning och distansundervisning i huvudsak för de äldre eleverna. Även de strängare kraven på att stanna hemma vid sjukdom har bidragit till att färre elever än vanligt har vistats på förskolan, skolan och fritidshemmen. Detta har troligen även påverkat antalet anmälningar under 2021.

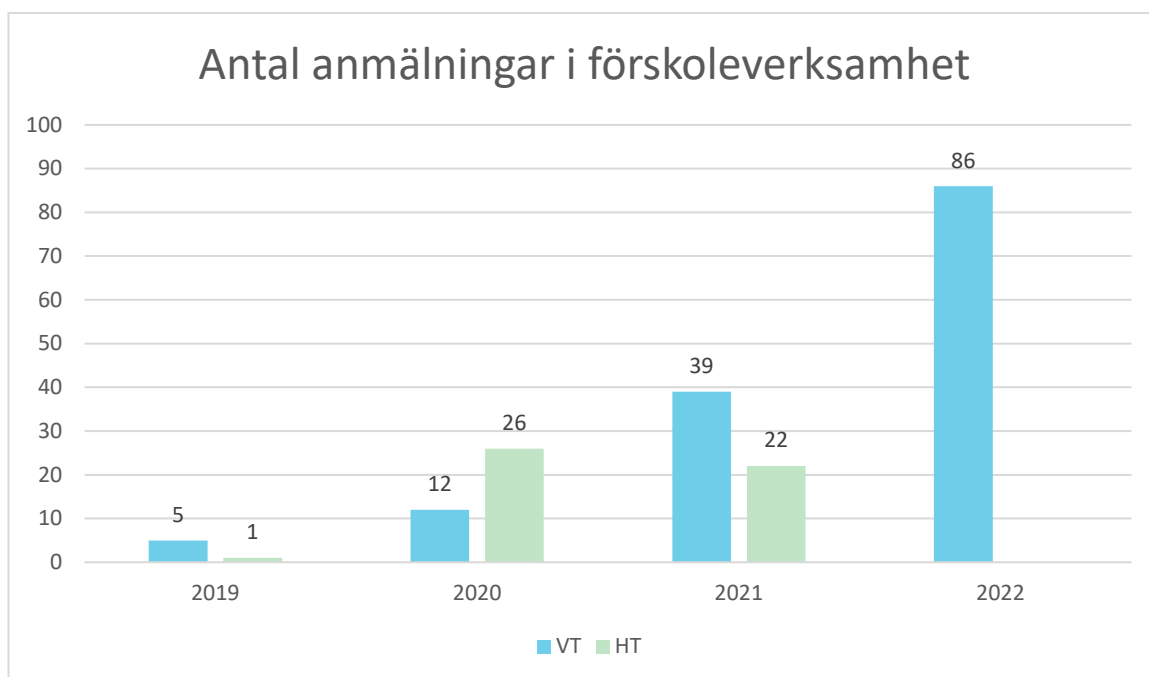
⁷ Databasen med anmälningar är levande vilket innebär att anmälningar sker löpande. Under våren 2021 anmäldes ett antal anmälningar som hörde till föregående år. Dessa togs inte med i underlaget.

Figur 1 Totalt antal inkomna anmälningar för förskola och grundskola.

5 Förskolan

Under vårterminen skickade förskolan in 86 anmälningar om kränkande behandling, vilket är fler anmälningar än vad som totalt kom in under hela 2021. Rotvik förskola står för knappt hälften av anmälningarna. Antalet anmälningar har ökat jämfört med höstterminen 2021 även utan Rotviks siffror. En förklaring är troligtvis effekten av att förskolan påbörjat ett aktivt likabehandlingsarbete samt att arbetet systematiskt följs upp i förvaltningens resultatdialoger med förskolans rektorer. Siffrorna för 2020 och 2021 påverkades även av coronapandemin.

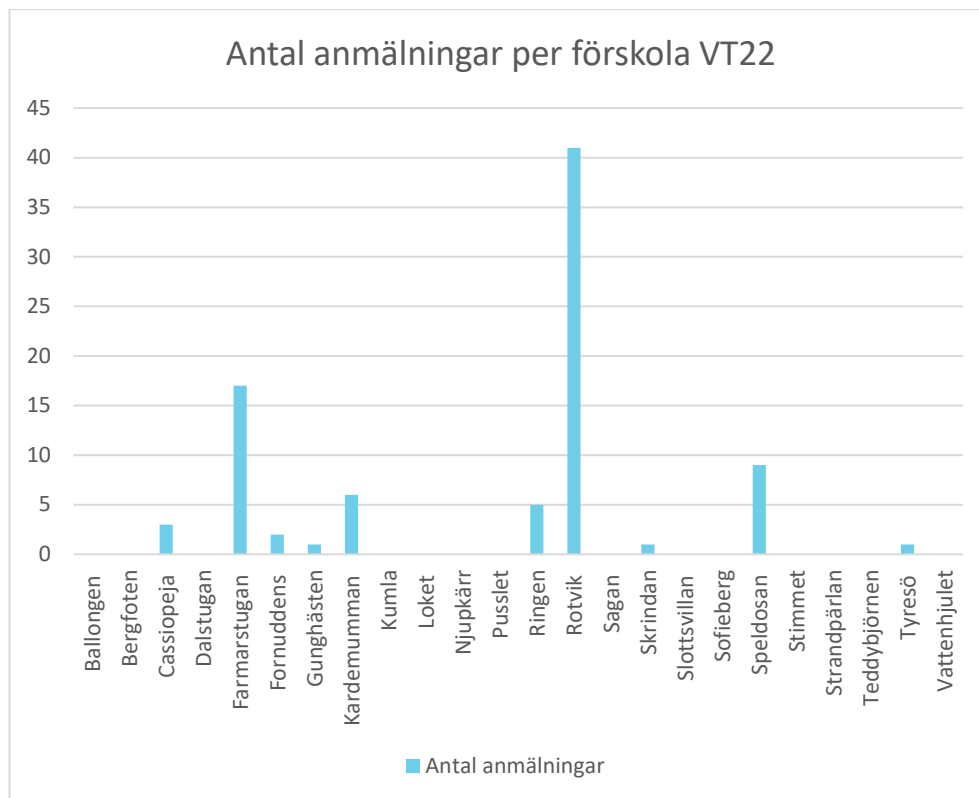
Figur 2 Antal kränkingsanmälningar i förskoleverksamheten åren 2019-2022. Förskolan startade ett systematiskt kvalitetsarbete inom likabehandling vårterminen 2020.

Majoriteten av vårens anmälningar, 91 procent, gäller barn som kränkt ett annat barn. Det är en ökning från höstens 82 procent. Övriga nio procent gäller anmälningar där pedagog kränkt barn. Alla fall där pedagog kränkt barn har gällt pojkar.

Majoriteten av kränkingsanmälningarna, 72 procent, gäller pojkar. Under höstterminen 2021 var könsfördelningen jämn. Fysiska kränkningar är, som tidigare, vanligast förekommande för bägge könen. Psykiska kränkningar har ökat från 10 procent höstterminen 2021 till 19 procent vårterminen 2022, främst för pojkar. Ökningarna beror till största delen på ett antal återkommande fall som förskolorna arbetar med. Inga anmälningar gäller nätkränkningar. Vanligaste platserna för kränkningar är förskolegården och avdelningen.

På grund av att förskolans anmälningar är få dras inga generella slutsatser utifrån resultaten.

Av Tyresös kommunala förskolor är det 10 av 24 som har gjort minst en anmälan under vårterminen 2022. Det innebär att fler än hälften av förskolorna inte har anmält kränkande behandling under vårterminen.

Figur 3 Antal anmälningar för vårterminen 2022 fördelat per förskola.

5.1 Förskolans likabehandlingsarbete

Barn- och utbildningsförvaltningen stämmer kontinuerligt av förskolornas arbete med kränkingsanmälningar och likabehandling på kvalitetsdialogerna.⁸ Förskolans likabehandlingsgrupp har gemensamma möten där enheterna kan diskutera de utmaningar de står inför, utbyta erfarenheter samt arbeta med kollegialt lärande. Varje förskola finns representerad med rektor och en eller flera pedagoger. Våren 2021 tillsattes en styrgrupp som stöttar förskolornas arbete med likabehandlingsplaner och likabehandlingsarbete.

Vårterminen 2022 fortsatte förskolan sitt arbete med att öka likvärdigheten mellan enheterna samt skapa och förankra strukturer för det förebyggande, främjande och åtgärdande arbetet.

Styrgruppen för likabehandlingsarbetet har planerat främjande aktiviteter för alla diskrimineringsgrunder som en del i förskolans arbete mot diskriminering

⁸ Kvalitetsdialogerna kallades tidigare resultatdialoger

och kränkande behandling. En aktivitet våren 2022 var forumspel⁹ där pedagoger dramatiserade en konkret kränkande situation och/eller en konflikt och där sedan barnen deltog i konfliktlösningen.

Förskolans reflektionsdokument, som ligger till grund för planeringen av undervisningen, reviderades under 2021. Under vårterminen 2022 har dokumentet implementerats och förankrats för att likabehandlingsarbetet ska bli en naturlig del i det systematiska kvalitetsarbetet.

5.2 Rotviks förskola

Antalet anmälningar om kränkande behandling inom förskolan var fler under vårterminen 2022 än för hela året 2021. Rotviks förskola står för nästan hälften av vårens anmälningar. Rotviks förskola är ett gott exempel på hur en verksamhet med förändrade attityder och målinriktat arbete kan få anmälningar om kränkande behandling att bli en självklar och effektiv del i likabehandlingsarbetet. Rektorn för Rotviks förskola ingår i förskolans likabehandlingsgrupp och leder likabehandlingsarbetet.

Rotviks rektor har varit tydlig med att förskolans medarbetare ska prioritera arbetet med att anmäla kränkande behandling och att anmälningarna ska hanteras på liknande sätt som orosanmälningar. Pedagogerna ska anmäla vid misstanke om att en kränkning har skett och rektor utreder alla anmälningar.

Förskolan startade upp arbetet genom att se filmer som innehöll olika situationer som kunde ses som kränkande och sedan diskutera vad en kränkning är och hur medarbetarna ska förhålla sig till kränkande beteende. Diskussionerna var viktiga för att hitta en gemensam hållning kring vad som bör ses som kränkande beteende. Det fanns en osäkerhet över vad som kan ses som rimligt att anmäla. Det fanns även ett visst motstånd mot att anmäla sig själv eller en kollega. Det fanns en rädsla hos vissa medarbetare för att en anmälan skulle ha negativa konsekvenser eller leda till någon form av bestraffning.

De rutiner och strukturer som togs fram medverkade till att göra medarbetarna trygga, både med att anmäla kränkande behandling och med hur en anmälan utreds.

Rektor för Rotviks förskola ser flera fördelar med att anmäla alla misstänkta kränkningar. De ger en grund för det förebyggande och främjande arbetet. Anmälningarna kan även bidra med underlag vid en pedagogisk utredning. Rotvik har gjort pedagogiska kartläggningar för de barn som förekommer i många anmälningar. Kartläggningen visade var, när och i vilka situationer

⁹ Forumspel är en typ av rollspel där deltagarna ges möjlighet att ta del av en situation, reflektera över olika handlingsalternativ samt hitta lösningar på konflikter och orättvisor.

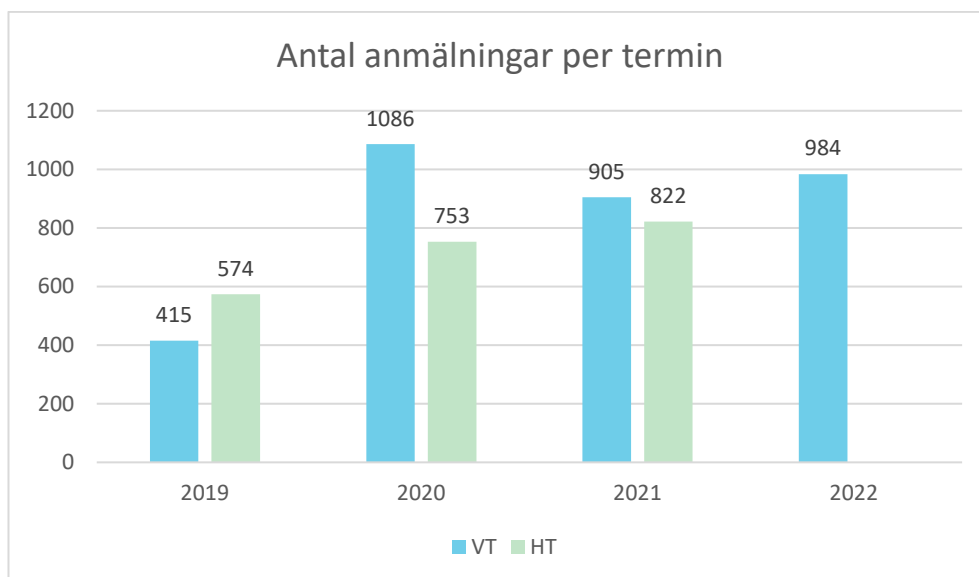
barnet riskerade att kränka andra samt själv bli kränkt. En handlingsplan togs fram, med lösningar som att stötta barnet i situationer som är stressande för barnet eller ge barnet möjlighet att undvika vissa situationer. Medarbetarna kunde även justera sitt sätt att hantera situationer som lätt blev konfliktfyllda för att minska risken för kränka barnet. Andra lösningar kan vara anpassningar, extra personal och ökat samarbete inom arbetslaget. Rotviks rektor kunde se att antalet anmälningarna minskade efter att en åtgärdsplan implementerades. Det stigma som barn som kränker andra barn ofta får minskade och pedagogerna upplevde att förskolans barn kände sig tryggare.

En annan insikt som analys av anmälningarna gett är att barn som kränker andra barn i sin tur riskerar att utsättas för kränkningar av personalen, i och med att personalen ofta kränker barnet som stör för att skydda andra barn. Insikten kan användas vid planering av verksamheten eller vid ansökan om verksamhetsstöd.

Rektor har varit tydlig med att anmälan ska göras snabbt och att det är bättre att anmäla för mycket än för lite. Arbetslagen har hittat arbetssätt som gör det enkelt att diskutera med kollegor om en situation var en kränkning samt skapa tid för att göra en anmälan. Medarbetarna på Rotviks förskola kan även konstatera att arbetet mot kränkningar även leder till en lugnare och mindre konfliktfylld arbetsmiljö.

6 Grundskolan

Vårterminen 2022 gjordes totalt 984 anmälningar inom grundskolan. Dessa anmälningar innehöll 1 240 (av vad som vid anmälningstillfället uppfattades som) kränkningar. Det ger ett genomsnitt på 164 anmälningar per månad.

Figur 4 Totalt antal anmälningar per termin inom grundskolan för 2019-2022.

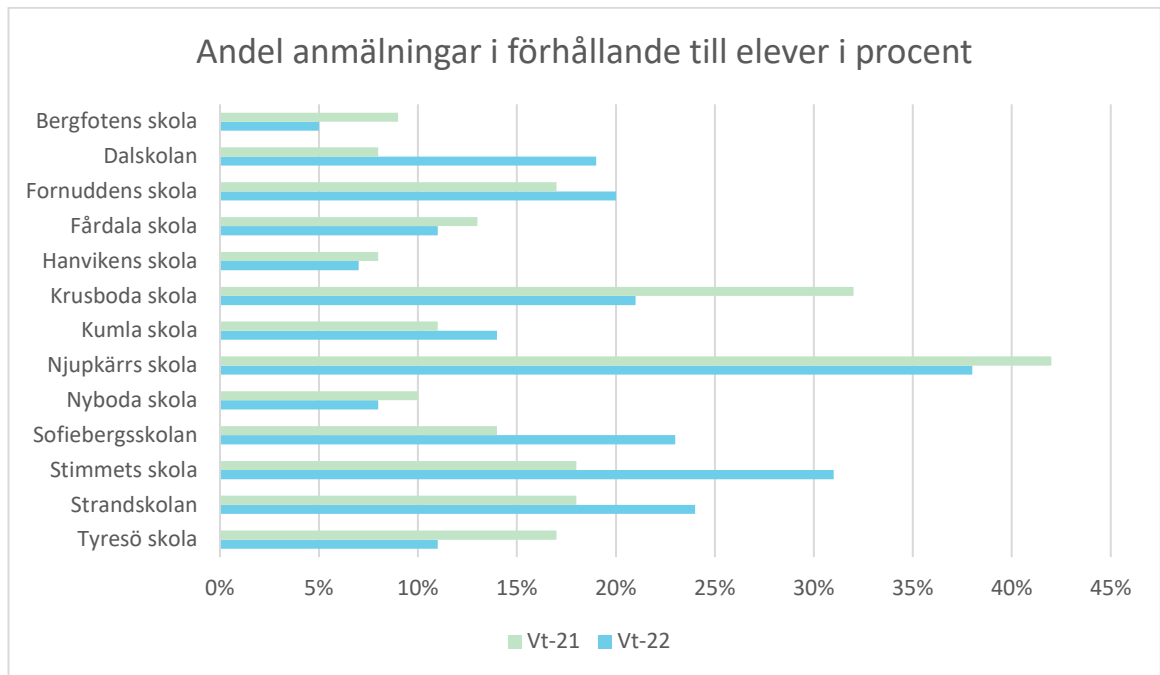
Flest anmälningar avser februari månad. Få anmälningar görs under lov.

6.1 Variation mellan skolor

Alla skolor har anmält kränkningar till huvudmannen. Spridningen i antal anmälningar mellan skolor varierar från 6-115. Spridningen i andel anmälningar i förhållande till antal elever är stor mellan skolorna. Resultatet varierar från 5 till 38 procent.

Andelen anmälningar ska tolkas med försiktighet då de inte avser unika elever. Fyra av tio anmälningar rör elever som utsatts för tidigare eller upprepade kränkningar. Resultatet är i stort sett oförändrat jämfört med föregående period. Ett och samma barn kan alltså förekomma i flera anmälningar. Av den aggregerade statistiken är det inte möjligt att se vilket läsår tidigare kränkningar ägt rum.

Andelen anmälningar per skola varierar, andelen har ökat för vissa skolor och minskat för andra. Värt att notera är att coronapandemin hade stor påverkan på skolorna under vårterminen 2021, inte minst genom den stora sjukfrånvaron både hos barn och pedagoger, vilket också kan påverka på resultatet.

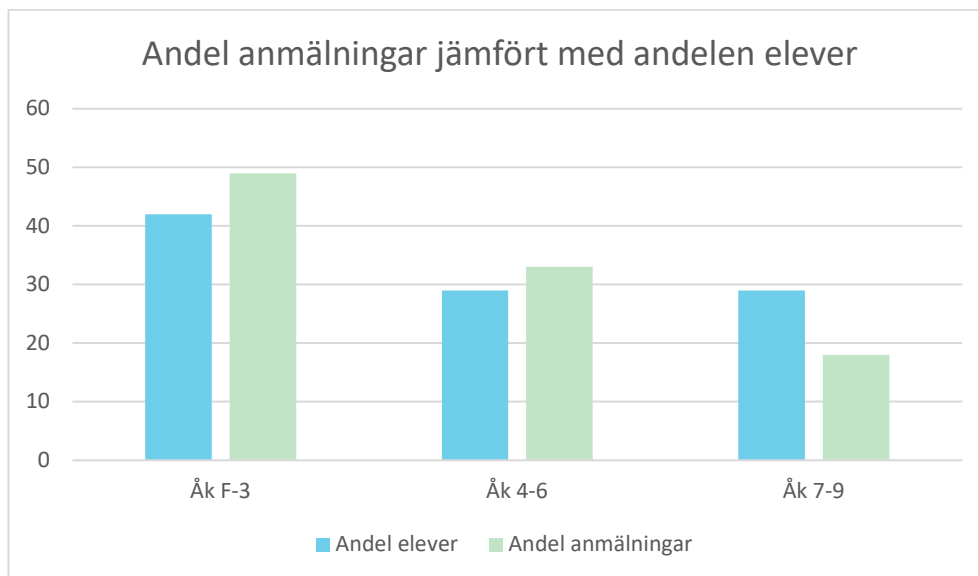

Figur 5 Andel anmälningar vårterminen 2021 samt 2022 i förhållande till antal elever per skola.

6.2 Anmälningar per stadium

Elever i årskurs F-3 är överrepresenterade i statistiken över antal anmälningar medan elever i årskurs 7-9 är underrepresenterade. Att de lägre årskurserna har en högre andel anmälningar kan dels bero på en högre personaltäthet dels på att verksamheten sträcker sig över en längre tid per dag då den även omfattar fritidshemstiden. Antalet elever som rapporterar utsatthet sjunker med åldern, vilket kan vara en delförklaring till det lägre antalet anmälningar i de högre årskurserna.¹⁰

¹⁰ Skolverket.se

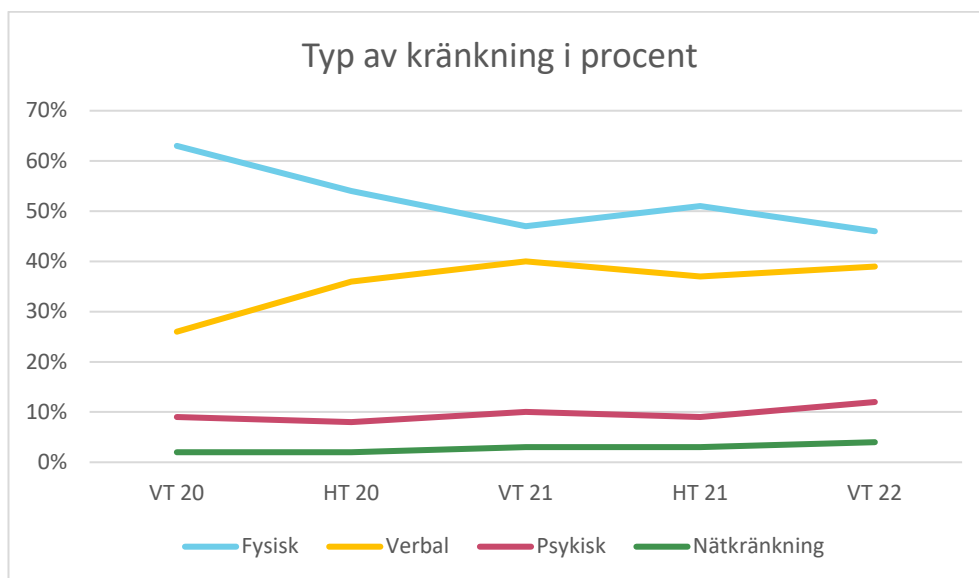

Figur 6 Jämförelse mellan andel elever och andel anmälningar fördelat per stadium

6.3 Fysiska kränkningar vanligast

Totalt finns 1 240 (av vad som vid anmälningstillfället uppfattades som) kränkningar registrerade på 984 anmälningar. Det finns en skillnad mellan antal kränkningar och anmälningar eftersom en elev kan ha blivit utsatt för mer än en kränkning vid samma tillfälle, exempelvis både verbalt och fysiskt.

Majoriteten av kränkningarna är fysiska, 46 procent, tätt följd av verbala kränkningar, 39 procent. Få anmälningar gäller psykiska kränkningar, 12 procent, och nätkränkningar, fyra procent. Andelen anmälningar om fysiska kränkningar har minskat sedan 2020 medan verbala kränkningar har ökat. Anmälningar om psykiska kränkningar och nätkränkningar ligger kvar på en låg nivå.

Figur 7 Typ av kränkning, andel i procent. Flera svarsalternativ kan anges.

Enligt undersökningar har ungas, framförallt tjejers, utsatthet på nätet ökat. I en nationell kartläggning uppger 29 procent av flickor åk 3-6 och 37 procent av tjejer åk 7-9 att de utsatts för någon form av nätkränkning.¹¹ Andelen anmälda nätkränkningar från verksamheterna i Tyresö är i stort sett oförändrad sedan vårterminen 2020. Det kan antyda att det finns ett mörkertal avseende anmälda nätkränkningar. Värt att notera är att skolan enbart har skyldighet att anmäla de nätkränkningar som på något sätt kan påverka eleven under skoltid, vilket ofta innebär att en elev kränkts av andra elever på skolan.

Forskning visar att det finns en tydlig koppling mellan mobbning i skolan och mobbning på nätet.¹² Enligt Friendsrapporten 2022 vet 15 procent av elever i åk 3-6 och 24 procent av elever åk 6-9 inte vem de kan vända sig till för att få hjälp om de blir illa behandlade på nätet.

Vanligast är att anmälningen innehåller uppgifter om att en eller flera elever kränkt en annan elev, 98 procent. Två procent av anmälningarna innehåller uppgift om att vuxen kränkt en elev.

6.4 Skillnad mellan flickor och pojkar

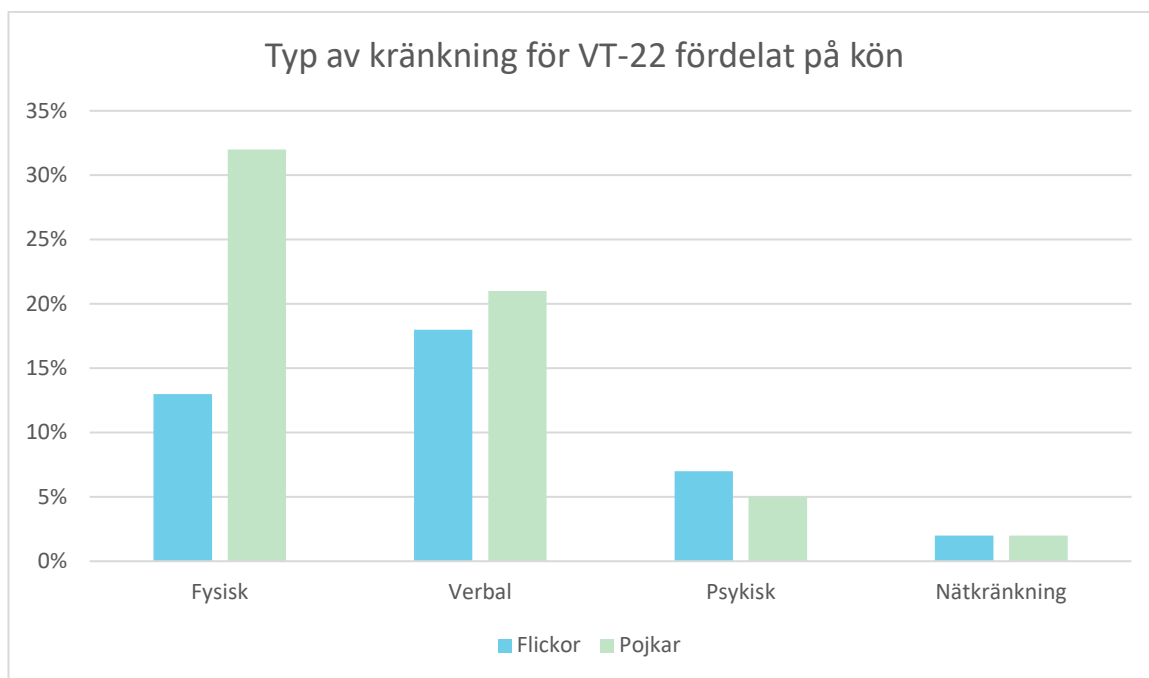
Majoriteten av anmälningarna för höstterminen, 61 procent, avser pojkar som utsatts för kränkande behandling. Motsvarande uppgift för flickor är 39 procent. Resultatet är i linje med tidigare år samt Skolinspektionens

¹¹ Friendsrapporten 2022 https://friends.se/uploads/2022/08/Friendsrapporten-2022_WEBB.pdf

¹² Berne, Sofia och Frisé, Ann (2020), Utsatt på internet - en internationell forskningsöversikt om nätmobbning bland barn och unga. Statens medieråd

statistik.¹³ Totalt går det 48 procent flickor och 52 procent pojkar i Tyresös kommunala skolor.

Fysiska kränkningar är vanligast bland pojkar medan verbala kränkningar är mest förekommande bland flickor. Andelen psykiska kränkningar och nätkränkningar är ungefär lika hög för båda könen.

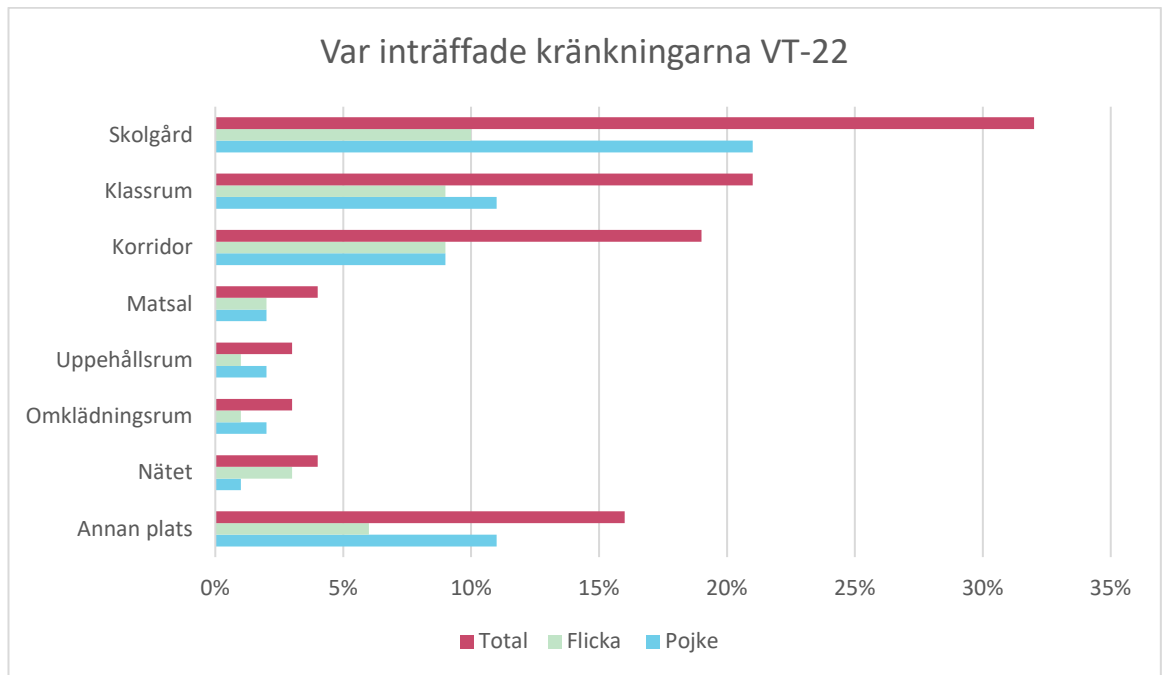
Figur 8 Typ av kränkning i procent fördelat per kön under vårterminen 2022. Flera svarsalternativ kan anges.

6.5 Flest kränkningar på skolgården

Statistiken visar att flest anmälda kränkningar sker på skolgården under skoltid. Klassrum, korridor och ”annan plats” är andra vanligt förekommande platser. Resultatet liknar tidigare års resultat.

En del anmälare väljer svarsalternativet ”annan plats”, tillsammans med minst ett annat, för att i fritextfältet precisera var kränkningen ägt rum. Exempelvis på skolgårdens fotbollsplan. Läsaren bör ha detta i åtanke vid analys av data över var kränkningar inträffar.

¹³ Skolinspektionen, Tillsyn utifrån individärenden – statistik över anmälningar och beslut 2020. Diarienummer 2021:1762

Figur 9 Var kränkningarna inträffar VT-22 totalt samt fördelat efter kön. Andel i procent. Flera svarsalternativ kan anges.

Nio av tio anmälningar under vårterminen 2022 handlar om att elev blivit utsatt under skoltid eller på fritidshemmet. Endast sex procent har skett på fritiden. Siffrorna är samma som för vårterminen. Det förekommer att anmälningar omfattar både skoltid/fritidshemstid och fritid. Detta kan bero på att kränkningen fortsatt efter skolan. Jämfört med föregående år är resultatet över var kränkningar inträffar i det närmaste oförändrat.

6.6 Grundskolans likabehandlingsarbete

Varje år, i slutet av läsåret, genomförs en utvärdering av skolornas förebyggande och främjande arbete. Analysen leder fram till fokusområden för nästkommande läsår. Styrgruppen ger stöd i arbetet samt får en överblick hur skolorna arbetar med strukturen. Respektive skola följer statistiken över antal kränkningar och typ av kränkning i den månatliga uppföljningsrapporten. Via e-tjänsten finns ytterligare detaljer lättillgängliga.

6.6.1 Arbete i skolans likabehandlingsgrupp

Alla grundskolor har en likabehandlingsgrupp där representant från skolledning, alla årskurser samt fritidshem träffas kontinuerligt. På vissa skolor deltar även elevhälsovården. Ett arbete som sker i likabehandlingsgruppen är att gå igenom och analysera kränkingsanmälningar. Utöver det arbetar olika skolor med olika fokus.

Alla skolor kartlägger elevernas trygghet, förekomsten av diskriminering, sexuella trakasserier samt kränkningar. Metoder som används är trygghetsenkäter som genomförts på skolan, trygghetsvandringar, rapporter från klasser och elevråd, elevintervjuer m.m. Resultaten av kartläggningarna ligger sedan till grund för planerade förebyggande åtgärder samt direkta insatser som behöver göras utifrån aktuellt läge.

6.6.2 Kommungemensamt likabehandlingsarbete

Tyresö har en kommungemensam samordnare som stöttar grundskolorna i deras likabehandlingsarbete. Samordnaren ger även riktat stöd till enskilda skolor vid efterfrågan och behov. Till tjänsten finns kopplat en kommungemensam styrgrupp som följer upp skolornas arbete. Syftet med styrgruppen är att olika professioner inom skolan möts och planerar implementeringsarbetet av kommungemensamma mallar och rutiner samt arbetet framåt. Styrgruppen träffas fyra gånger per år och planerar innehåll för dugnaderna (sammankomster) utifrån skolornas utvecklingsområden, säkerställer att skolor har ett fungerande likabehandlingsarbete och att skollagen följs.

Styrgruppen, tillsammans med skolchefen för grundskolan, stöttar skolornas likabehandlingsarbete, bland annat genom att de läser och ger återkoppling på skolornas utvärderingar av det förebyggande och främjande arbetet.

Styrgruppen kan konstatera att många arbetslag har kunskap om mallar, likabehandling och det förebyggande arbetet. Det är tydligt att arbetet har implementerats i arbetslagen och samordnaren ser en positiv utveckling jämfört med föregående år. Positiva exempel lyfts fram för kollegialt lärande, bland annat på dugnader.

Två gånger per termin arrangeras dugnader med representanter från varje grundskola (en skolledare, en fritidshemsrepresentant och en representant från likabehandlingsgruppen). Dugnaderna syftar till att mötas för att tillsammans

diskutera hur arbetet fungerar på skolorna, utbyta kunskap och erfarenheter, diskutera och finna gemensamma lösningar på uppkomna frågor. Dugnaderna har olika teman olika gånger. Samordnaren kan konstatera att likabehandlingsarbetet har fortgått under pandemin men att de fysiska möten som skett under vårterminen ger positiv energi till arbetet.

Gemensamma mallar och riktlinjer finns i arbetet mot kränkande behandling samt för det förebyggande och främjande arbetet. Under 2021 förenklades mallarna och vårterminen 2022 fortsatte styrgruppen arbetet med att stödja implementeringen.

En webbaserad verktygslåda där all information som rör skolornas likabehandlingsarbete finns samlat. Det kommungemensamma arbetet tas upp på resultatdialogerna där reflektioner kring arbetet, dugnaderna och användning av material analyseras i förhållande till skolan.

Två workshops kommer att genomföras höstterminen 2022 för pedagoger och skolledare som vill veta mer om det kommungemensamma likabehandlingsarbetet.

6.6.3 Kommungemensamma satsningar

Läsåret 21/22 genomförde skolorna projektet *Barn föds inte med fördomar* i samarbete med Glada Hudik-teatern. Under 22/23 pågår förberedelser för ett kommande projekt riktat till elever på högstadiet. Ett antal medarbetare kommer att genomföra en kurs på Göteborgs universitet, *Tolerans, identitet och extremism*, för att bli utbildade toleranspedagoger. Kursens innehåll är inriktat mot socialpedagogiskt arbete kring frågor om identitet, extremism, rasism och antisemitism. Kursen ger grunder för att arbeta långsiktigt och preventivt med dessa frågor.

6.6.4 En gemensam kartläggning

Hösten 2021 tog styrgruppen fram en gemensam enkät för att kartlägga förekomsten av kränkningar, diskriminering och sexuella trakasserier. Även frågor om nätkränkningar ingick eftersom den typen av kränkningar troligen är underrapporterade. Enkäten har använts under vårterminen som en del i skolans arbete mot kränkningar. Resultaten analyseras på skolorna och resultatet kommer att användas i likabehandlingsarbetet.

6.6.5 Utmaningar i likabehandlingsarbetet

Det finns en utmaning i att få likabehandlingsarbetet att vävas in och vara ständigt levande i den dagliga verksamheten. De skolor som inte prioriterar arbetet och deltagande vid dugnader riskerar att hamna efter.

Arbetsuppgiften att anmäla och utreda anmälningar om kränkande behandling är tidskrävande. En digitaliserad ärendeprocess har testats under våren på tre förskolor samt Tyresö gymnasium. Ändringen ger en samlad, rättssäker process

samt korrekt diarietföring av de känsliga uppgifter som kränkingsanmälningar innehåller. Få ärenden har inkommit under våren och projektet har inte utvärderats. Grundskolorna har påbörjat arbetet med att ta fram rutiner för en digitaliserad ärendeprocess. Arbetet fortsätter 2022-2023.

7 Barn- och utbildningsförvaltningens kommentar

Barn- och utbildningsförvaltningen stämmer kontinuerligt av förskolornas och grundskolornas arbete med kränkingsanmälningar och likabehandling på kvalitetsdialoger och dugnader.

I Tyresö finns en tydligt utarbetad organisation för likabehandlingsarbetet i förskolan och skolan. På kommunnivå finns en central samordnare och likabehandlingsgrupper som består av representanter från alla förskolor respektive skolor samt en styrgrupp som stödjer verksamheterna i hur arbetet ska organiseras och struktureras. Det finns kommungemensamma rutiner som alla förskolor och skolor känner till och använder samt mallar som stöd för det förebyggande och främjande arbetet. På verksamhetsnivå finns lokala likabehandlingsgrupper där representanter från skolläda, elevhälsovården och arbetslag för olika årskurser samt fritidshem träffas kontinuerligt. Varje enhet har riktlinjer och fastställda rutiner för att förhindra kränkande behandling och trakasserier.

Under vårens rektorsmöten påminde förvaltningen om vikten av att alla misstänkta kränkningar anmäls, att rutinerna sitter och att alla är medvetna om vikten av att anmälningar görs även vid misstänkta kränkningar.

7.1 Förskolan

Inom förskolan görs få kränkingsanmälningar. Rektorerne är väl medvetna om detta och det pågår diskussioner för att ta fram gemensamma ramar för vad en kränkning i förskolan är. Flera förskolor har startat upp ett normkritiskt arbete och andra har byggt upp likabehandlingsgrupper med stöd av kommunens gemensamma likabehandlingsgrupp. Dessa åtgärder leder till en ökad trygghet och förmåga i att synliggöra och lyfta de kränkningar som sker i förskolorna.

Förskolorna behöver prioritera arbetet med att anmäla kränkande behandling för att undvika risken för underrapportering. Det är positivt att antalet anmälningar ökar, förvaltningen ser ett samband mellan förskolans systematisering av likabehandlingsarbetet och ökningen av antalet anmälningar. Rotvik förskola är ett gott exempel på hur anmälningar om kränkande behandling kan bli en självklar och effektiv del i likabehandlingsarbetet.

7.2 Grundskolan

Grundskolan har ett aktivt arbete utifrån anmälningar kring kränkande behandling. Trygghetsenkäter, trygghetsvandringar och kartläggningar har gjorts. Utifrån analys av dessa och det kontinuerliga samtalet i likabehandlingsgrupper och arbetslag tillämpas åtgärder som till exempel större personaltäthet i områden som kräver det och aktiva samtal med grupper där man har en problematik. Andra åtgärder är strukturerade raster och mer delaktig rastaktivitet som har införts på flera skolor.

Elevdelaktighet är ett långsiktigt fokusområde inom skolan. Det handlar bland annat om att studera hur barn och elever syns i kartläggningar, analys, planering av åtgärder, uppföljningar och utvärderingar. En annan del är att sprida goda exempel från skolorna. Elevernas involvering i likabehandlingsarbetet följs upp och förstärks vid behov.

Under läsåret 22/23 arbetar skolorna med målet att minska handläggningstiden för ärenden som rör kränkningar, frånvaro samt elevhälsoärenden. Personalen följer upp tiden inför anmälan, anmälningsprocessen samt när åtgärder sätts in. Arbetet följs upp i rektorsgruppen.

Antalet nätkränkningar ligger på en stabilt låg nivå samtidigt som det finns signaler i samhället om att barns utsatthet på nätet ökar. Troligen finns här en underrapportering. Grundskolorna har under våren genomfört en gemensam enkät för att kartlägga förekomsten av kränkningar, diskriminering och sexuella trakasserier. Förvaltningen och skolorna kommer att gå igenom resultatet under hösten.

Sammanfattningsvis ser förvaltningen att grundskolan har hittat en systematik i kvalitetsarbetet genom att följa upp och analysera anmälningar om kränkande behandling och likabehandlingsarbetet på resultatdialogerna, fyra gånger per år. Analysen ligger sedan till grund för riktade insatser. Forskning visar att det får stor effekt på likabehandlingsarbetet om det finns en struktur för hur likabehandlingsarbetet levandegörs och vilka kanaler det finns för möjlighet att diskutera och utveckla arbetet.¹⁴

¹⁴ Friendsrapporten 2021 https://friends.se/uploads/2021/08/Friendsrapporten_2021.pdf

Bilaga 1. Begrepp och definitioner

Typ av kränkning:

- Fysisk kränkning är till exempel slag, sparkar, knuffar.
- Psykisk kränkning är till exempel utfrysning, blickar.
- Verbal/skriftlig kränkning är till exempel nedsättande kommentarer.
- Nätkränkning är till exempel kränkningar på internet, sociala medier, sms, e-post.

Kränkande behandling är ett uppträdande som kränker ett barns eller en elevs värdighet, utan att det är diskriminering enligt diskrimineringslagen. (6 kap. 3 § skollagen).

Diskriminering och trakasserier är ett uppträdande som missgynnar eller kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Diskriminering förutsätter ett maktövertag hos den som diskriminerar – alltså kan lärare diskriminera elever, men inte tvärtom. När det inte finns någon maktobalans mellan de som är inblandade klassas handlingen istället som trakasserier. (1 kap. 4 § diskrimineringslagen).

Mobbning är när ett barn eller en elev blir utsatt för kränkande behandling eller trakasserier vid upprepade tillfällen. Mobbning är inte ett begrepp som används i skollagen. (Skolverkets webbplats, 2020-01-24).

Likabehandling innebär att alla barn och elever ska behandlas utifrån sina förutsättningar så att de får lika rättigheter och möjligheter. Arbetet för likabehandling är en del av skolans värdegrundsarbete som handlar om att aktivt främja alla elevers lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

Bilaga 2. Tillgänglighetsanpassning av diagram

Figur 1: Totalt antal inkomna anmälningar från förskola och grundskola åren 2018 - 2021.

	2018	2019	2020	2021	2022
Vårtermin	271	420	1 098	944	1070
Hösttermin	58	575	779	844	
Helår	329	995	1 877	1 788	

Figur 2: Antal kränkningsanmälningar i förskoleverksamheten åren 2019-2021.

	2019	2020	2021	2022
Vårtermin	5	12	39	86
Hösttermin	1	26	22	

Figur 3: Antal anmälningar för vårterminen 2022 fördelat per förskola. Enbart förskolor som gjort minst en anmälan visas.

Förskola	Antal anmälningar
Cassiopeja	3
Farmarstugan	17
Fornuddens	2
Gunghästen	1
Kardemumman	6
Ringan	5
Rotvik	41
Skrindan	1
Speldosan	9
Tyresö	1

Figur 4: Totalt antal anmälningar inom grundskolan för vårtermin och hösttermin 2019-2022.

	VT	HT
2019	415	574
2020	1086	753
2021	905	822
2022	984	

Figur 5: Andel anmälningar i förhållande till antal elever per skola, VT 21 samt 22.

Skola	VT-21	VT-22
Tyresö skola	17 %	11 %
Strandskolan	18 %	24 %
Stimmets skola	18 %	31 %
Sofiebergsskolan	14 %	23 %
Nyboda skola	10 %	8 %
Njupkärrs skola	42 %	38 %
Kumla skola	11 %	14 %
Krusboda skola	32 %	21 %
Hanvikens skola	8 %	7 %
Fårdala skola	13 %	11 %
Fornuddens skola	17 %	20 %
Dalskolan	8 %	19 %
Bergfotens skola	9 %	5 %

Figur 6: Jämförelse mellan andel anmälningar och andel elever fördelat på stadium.

	F-klass andel elever	F-klass andel anmälningar	Åk 1-3 andel elever	Åk 1-3 andel anmälningar	Åk 4-6 andel elever	Åk 4-6 andel anmälningar	Åk 7-9 andel elever	Åk 7-9 andel anmälningar
VT 20	11	18	32	39	29	28	28	16
HT 20	11	13	32	35	30	32	28	19
VT 21	11	8	32	42	29	40	28	10
HT 21	10	8	32	39	29	34	29	19
VT 22	10	5	32	45	29	33	29	18

Figur 8: Olika typer av kränkningar 2020-2022. Andel i procent. Flera svarsalternativ kan anges.

	Fysisk	Verbal	Psykisk	Nätkränkning
VT 20	63%	26%	9%	2%
HT 20	54%	36%	8%	2%
VT 21	47%	40%	10%	3%
HT 21	51%	37%	9%	3%
VT 22	46%	39%	12%	4%

Figur 9: Typ av kränkning i procent fördelat per kön under vårterminen 2022. Flera svarsalternativ kan anges.

	Flickor	Pojkar
Fysisk	13%	32%
Verbal	18%	21%
Psykisk	7%	5%
Nätkränkning	2%	2%

Figur 10: Var kränkningarna inträffar vårterminen 2022totalt samt fördelat efter kön. Andel i procent. Flera svarsalternativ kan anges.

	Pojke	Flicka	Total
Annan plats	11%	6%	16%
Nätet	1%	3%	4%
Omklädningsrum	2%	1%	3%
Uppehållsrum	2%	1%	3%
Matsal	2%	2%	4%

Korridor	9%	9%	19%
Klassrum	11%	9%	21%
Skolgård	21%	10%	32%

Bilaga 3 Prövning av barnets bästa

Genom att följa upp och analysera förskolans och skolans arbete med att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling kan huvudmannen säkerställa att verksamheterna i enlighet med artikel 2 i barnkonventionen verkar för alla barns lika värde och rättigheter, och att inget barn eller elev får diskrimineras. Ärendet svarar även särskilt mot barnkonventionens artiklar 19, 28 och 29 om barns rätt att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld, om barns rätt till utbildning samt syftet med utbildningen. I artikel 28 framgår att lämpliga åtgärder ska vidtas för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med barnkonventionen. I artikel 29 framgår särskilt att barnets utbildning ska syfta till att utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna.

Att analysera anmälningar om kränkande behandling ger underlag för att tillgodose barns rättigheter och är därmed för barnets bästa.

Bilaga 4. E-tjänst för anmälan

Skola – Anmälan vid kännedom om kränkande behandling/trakasserier

Anmälan skola Skicka in

Personuppgifter på elev som blivit kränkt

Välj skola	Välj årskurs	Klass
Test	[Välj]	
Förnamn	Efternamn	Elevens personnummer
Välj		
☐ Flicka		☐ Pojke
Vid kännedom ange elevens klasslärare/mentor		

Händelseinformation

Datum för händelsen	Datum då händelsen kommit till anmälares kännedom	
2021-01-31		
Datum då händelsen anmäldes till rektor	Ansvarig rektor	
2021-01-31	Sandra Lindblom	
Anmälares förnamn	Anmälares efternamn	E-post
Frida	Ohls Ryholt	

Kränkningen avser:

Elev-elev Vuxen-elev Rektor-elev

Vilken sorts kränkning rör det sig om?

Fysisk (till exempel slag, sparkar, knuffar) Psykisk (till exempel utfrysning, blickar)
 Verbal/skriftlig (till exempel nedsättande kommentarer) Nätkränkning

Var har det hänt? *

- Skolgård Klassrum Korridor Matsal
 Uppehållsrum Omklädningsrum Nätet, SMS, Sociala medier APL/Praktikplats

Annan plats

När har det hänt? *

- På skoltid På fritidshemstid På fritiden (morgon/kväll eller helg)

Har kränkningar tidigare riktats mot samma person *

- Inte vad anmälaren känner till Har hänt tidigare Har hänt vid upprepade tillfällen

Vem/vilka är det som kränkt eleven som anmälan gäller? *

Elev/elever:

Vuxen/vuxna:

Vilka övriga vuxna eller elever var närvarande vid händelsen som anmälan gäller?

Eventuellt andra inblandade:

Kort beskrivning av vad som hänt

Innan anmälan skickas vidare till rektor, klicka i det som du anser gäller denna anmälan *

- Bedömer att det är en händelse som inte kräver ytterligare utredning eller åtgärder än vad som redan vidtagits

Om du fyllt i ruta ovan "Bedömer att det är en händelse som ..." Ange vilken utredning/vilka åtgärder som vidtagits

Obligatorisk uppgift om rutan ovan är ibockad

- Tidigare anmälan finns med planerade åtgärder och uppföljning för den som blivit kränkt
 Händelsen ska utredas ytterligare samt planerade åtgärder ska upprättas